ושמואל אמר חמרא אכתפא דמאריה שואר, עבד רב יוסף עובדא כוותיה דרב בשיכרא וכוותיה דשמואל בחמרא והלכתא כוותיה דשמואל: ת"ר אחד שכר תמרים ואחד שכר שעורים ואחד שמרי יין מברכין עליהם שהכל נהיה בדברו, אחרים אומרים שמרים שיש בהם טעם יין מברכין עליהן בורא פרי הגפן רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אין הלכה כאחרים; אמר רבא דבולי עלמא רמא תלתא ואתא ארבעה חמרא הוא רבא לטעמיה א)דאמר רבא כל חמרא דלא דרי על חד, תלת מיא, לאו חמרא הוא רמא תלתא ואתא תלתא ולא כלום הוא כי פליגי דרמא תלתא ואתא תלתא ופלגא דרבנן סברי תלתא עייל תלתא נפיק פש ליה פלגא, ופלגא בשיתא פלגי מיא ולא כלום הוא ואחרים סברי תלתא עול תרין ופלגא נפיק פש ליה כוזא וכוזא בתרי ופלגא חמרא מעליא הוא, וביותר מכדי מדתו' מי פליגי והא תנן המתמד

ושמואל אמר · אינו חייב באחריותו אע"פ שהחמיץ בתוך חבית של מוכר משום דחמרא אגבא דגברא שוור על כתף האדם מדלג כלומר מזלו גורס, חטא של בעל היין, כדנפקא לן לקמן (דף לח·) מדכתיב אף כי היין בוגד והלכך פטור מוכר דא"ל מוכר ללוקח לאו דידך קגריס (כך שמעתי מרבינו זקני בבבא מליעא (ד' קו:) וכך מלאתי בתשובות הגאונים וכן עיקר): **עובדא** · [דן דינא] כוותיה דשמואל דמוכח סתם מתני' לקמן בפרקין כוותיה דשמואל: **שמרי יין** · הוא תמד שנותנין מים ע"ג שמרים ומתמדין אותן ושותין אותן: **שהכל נהיה בדברו** · אבל לא בורא פרי העץ בשכר התמרים ולא בורא פרי האדמה ובורא מיני מזונות על שכר שעורין דלא חשיבי, ולא בורא פרי הגפן בשמרי יין: **אחרים אומרים** · אשמרי יין קאי: **רמא תלתא** · כוסות מים ואייתי כמי תלתא ולא יותר אע"פ שיש בו טעם יין דכ"ע לא פליגי ולא כלום כלומר אפי' אחרים מודו דאינו יין חשוב לברך עליו בורא פרי הגפן דאע"ג דאשכחן פלוגתא בשילהי הכל שוחטין (חולין דף כה:) בין ר' יהודה ורבנן בהמתמד ונתן מים במדה ומצא כדי מדתו דרבי יהודה מחייב ולקמן נמי מייתי לה הני מילי גבי מעשר ומשום חומרא דמעשר דאפי' ר' יהודה מודי דאין מפרישין ממנו על יין גמור אבל לגבי ברכת היין שהיא חשובה לא יברך אלא שהכל שהרי על כולן אם אמר שהכל נהיה בדברו יצא והלכך לכתחלה שפיר דמי: **תלתא עול** · במים ואותן תלתא נפקי: **ופלגא** · חמרא: **בשיתא פלגי** · דמיא לאו כלום הוא: **ואחרים סברי תלתא** · מים עול ותרי ופלגא מים נפיק דאין דרך לצאת כל הנכנס אלא מן המים נשארו והוציאו היין דפירא קפי מלעיל: **פש להו** · חד כוס שלם של יין בתרי ופלגא של מים וכ"ש דחמרא (א)(פירא)מעליא הוי מדליכא על חד תלתא מיא אבל לעיל דרמא תלתא ואפיק תלתא אין לומר שמן המים נשארו והיין יצא דאין רגלים לדבר הואיל ולא מצא יותר מכדי מדתו' כי הכא וא"כ נפיק מן היין פלגא הוא דנפק וחד פלגא בחמשה פלגי מיא לאו כלום הוא: **וביתר מכדי מדתו מי פליגי כו'** · אבל לא פריך ובכדי מדתו (ב)לא פליגי בתמיה כדפרישית טעמא דהני דגבי מעשר פליגי משום חומרא דמעשר, גבי ברכת היין מודי להו רבי יהודה לרבנן דמברך שהכל:

המתמד

לא טעימיה שפיר כיון דאחמיץ בתוך שלש מכאן ואילך ברשות לוקח ואפי' לא נתן מעות חייב ליתן ומיהו נראה דהיכא דלא טעימיה בשעת לקיחה ב)דה"א המוציא מחבירו עליו הראיה דספיקא הוא והא דתנן (לקמן דף לז:) המוכר יין לחבירו והחמיץ אינו חייב באחריותו מיירי לאחר ג' א"נ בקנקנים דלוקח כר' יוסי בר חנינא דלקמן כן פ"ה ונ"ל דמיירי הכא דידעינן שהקנקן דהמוכר הוא טוב דאי לאו אמאי חייב באחריותו לימא ליה המוכר היין היה טוב והקנקן גרם לו תוך ג' להתקלקל ולא איבעי לשהויי אלא לשתותו או להריקו בכלי אחר כמו שהוא אומר לו כשהוא בקנקנים דלוקח אבל דוחק לומר דמיירי כגון שמוכר שמרו בזה הקנקן זמן גדול ואם הקנקן גרם כבר היה מחמיץ מקודם ויותר מתיישב לומר דהכא תוך ג' ואפי' בקנקן דלוקח דאין קנקן גורם להחמיץ תוך ג' אלא ודאי לא טעימיה שפיר והתם לאחר ג' (ג) ואמר ליה למקפה: **ושמואל** אמר חמרא אכתפיה דגברא שואר · פירש [ר"ש] דחמרא מזליה דגברא גריס דסבירא ליה כר' חייא בר יוסף דלקמן ולכך אינו ברשות מוכר ואין נראה חדא דהוה ליה למינקט האי לישנא דלקמן דחמרא מזליה דגברא גריס ועוד כי אמר לקמן ופליגא דר' חייא בר יוסף ה"ל למימר ופליגא דשמואל ועוד דאין סברא שיגרום מזלי' דגברא שימהר להחמיץ תוך ג' דלעולם אין היין מחמיץ אלא לאחר ג' ועוד הקשה ר"י דר' יוחנן קאמר לעיל ג' ימים הראשונים ודאי יין ולמאי מזליה דגברא גריס והחמיץ מיד ונראה לפרש לר"ת חמרא אכתפיה דגברא שואר כלומר היין כיון שנשאו בכתפים נתקלקל על ידי שנענע ומיהר להחמיץ וא"ת ור' יוסי בר חנינא דאמר לקמן דבקנקנים דמוכר מאי א"ל הא חמרך והא קנקנך והיכי מצי א"ל הכי דלמא נתקלקל על ידי שניענע ולמה ישלם המוכר וי"ל דלקמן מוקי לה בדא"ל למקפה דכיון דא"ל הכי יש לו להתקיים אפי' כשמנענעו ואפילו אחר ג' א"נ י"ל דלקמן כיון שהוא לאחר ג' יותר יש לנו לתלות שנתחמץ כדרכו ממה שהנענוע גרם אבל תוך ג' יש לנו לומר שהנענוע גרם מדנימא ליה לא טעימיה שפיר אבל ק"ק אמאי לא הוי ברשות מוכר דהא אדעתא דהכי זבן לוקח מיניה להוליכו משם ולטלטלו ולפי' ר"ש קשה דבשיכרא עבד עובדא כוותיה דרב והא לא קאמר שמואל אלא כיון דמזליה דגברא גרס ולא שייך אלא ביין כדכתיב היין בוגד וגו':

אחד שכר תמרים כו' מברך שהכל · לאו דוקא שכר תמרים אלא אפי' דבש תמרים מברך עליו שהכל מ"ט כדאמר בכילד מברכין (ברכות דף לח·)אמר מר בר רב אשי האי דובשא דתמרי מברך עליו שהכל מ"ט זיעה בעלמא הוא והיוצא מן הפירות קרי זיעה ולא כמו שפי' בהלכות גדולות דהיינו דוקא התם דתרו לה במיא אבל דייב מנתמרי מברך עליו בורא פרי העץ דהא קאמר מר בר רב אשי דזיעה בעלמא הוא והיוצא מהפירות קרי זיעה ואפי' היוצא מן הזיתים וענבים הוי זיעה בעלמא אי לא דמפיק בהעור והרוטב (חולין דף קכ:) שסופג את הארבעים על היוצא מהן ועוד דמייתי עלה ברייתא דתרומה דקאמר כמאן כי הא תנא דתניא דבש תמרים ויין תפוחים כו' חייב קרן וחומש דברי ר"א ור' יהושע פוטר וטעמא י"ל דלא אישתני לעילויא כשנעשה דבש: **ואחד** שכר שעורים · דלא אישתני לעילויא דאית ליה עילויא אחריתא בפת ועוד דמי יימר דשערי עיקר דלמא מיא עיקר: **אין** הלכה כאחרים · אומר ר"ת דאותו יין שעושין מן החרצנים אפי' אית ביה טעם יין כיון דלא רמא תלתא ואתא ארבעה מברכין עליו שהכל וליכא למימר דפורלני עדיף משל שמרים דהא אמר בריש אלו עוברין(פסחים דף מב:) ותמד לאו בר עשורי הוא והתנן המתמד ונתן מים במדה ומצא עליו כדי מדתו פטור ור' יהודה מחייב ומשני הא בדרווקי הא בפורלני פירוש ההיא דפורלני גרוע מדרווקי דהיינו של שמרים הוא חשוב ובר עשורי הוא דאין לפרש איפכא דפורלני חשוב וההיא דהמתמד איירי בדפורלני דא"כ מאי פריך לקמן וביותר מכדי מדתו מי פליגי והתנן המתמד ומאי קושיא שאני תמד דפורלני דחשיב אלא ודאי של שמרים חשיב יותר ואפ"ה מברכים עליו שהכל כיון דלא רמא תלתא ואייתי ארבעה כל שכן דפורלני: **כל** חמרא דלא דארי על חד תלת מיא לאו חמרא הוא·והכי אמר בריש המוציא יין (שבת דף עז: ושם) כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית וקשה דאמר בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לז ושם) אל יחסר המזג שאם יש שם כ"ג כנגד סנהדרי קטנה יוצא ואם לאו אינו יוצא אחד מהן שהוצרך לצאת משמע דממזג דריש דהוי ב' חלקים מים ואחד יין והכא אמר דהוי ג' חלקים מים ואומר רבינו יצחק דהתם מדמה סנהדרין למזג דיין השרוני דסגי ליה בשני חלקי מים כדאמר בהמוציא יין (שבת דף עז·) שאני יין השרוני דרפי דבשאר יינות לא מצי למימר דרביעי דסנהדרין לא חזו לדיני [נפשות] דנפקא לן (סנהדרין דף ב·) מקרא דבעי כ"ג ורבינו מנחם פי' דדריש אל יחסר המזג מז"ג בגימטריא נ' וקאמר אל יחסר המזג מע"א דסנהדרין נ' אבל מ"ט יחסרו ושארו כ"ב ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהן עוד אחד הרי כ"ג ומיהו בירושלמי ובפסיקתא דריש לה בהדיא ממזג דיין וי"מ דאל יחסר המזג דהיינו מזג יין הראוי ג) לג' חלקים מים דהיינו מזוג (מלבר) דהוי ד)כ"ג על חד תלת ה): **וביותר** מכדי מדתו מי פליגי · פי' רבינו שמואל דלא מצי לאקשויי בכדי מדתו מי לא פליגי והא רבי יהודה מחייב דמצי לשנויי דר' יהודה אינו אלא חומרא לענין טבל וקשה מהא דתנן בסוף פ"ק דחולין (דף כה: ושם) התמד עד שלא החמיץ אינו ניקח בכסף מעשר ופוסל את המקוה משהחמיץ ניקח בכסף מעשר ואינו פוסל את המקוה ואמר בגמ' מני לא רבי יהודה ולא רבנן דתנן התמד כו' ומאי קושיא נימא לעולם רבי יהודה דמעשר ואפילו לא החמיץ חומרא בעלמא הוא וי"ל דפשיטא ליה אפילו בלא החמיץ אינו אלא כי אם מחמיר עליו ר' יהודה לעשר (ד) א"כ ספיקא הוא אם נחשבו יין ולא היה לו לפסול את המקוה כמו בספק מים שאובין דכשר וי"מ דלא פריך ובכדי מדתו מי לא פליגי דאין זה קושיא כל כך אי הוו רבנן ואחרים כרבנן דרבי יהודה אבל אי ביותר מכדי מדתו פטרי מאן ניהו לא רבי יהודה ולא רבנן:

הוא

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פי"ז מהל' מכירה הלכה ד סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סימן רל סעי' ז:

לה ב מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעי' ה:

לו ג מיי' פ"ח מהל' ברכות הלכה ח סמג עשין כז טוש"ע א"ח סימן רד סעיף א [וברב אלפס סוף פרק ו דברכות לו·]:

לז ד ה ו מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ב:

אח' חכ' ואחרי' בענין הברכה שמברכין על תמד. רבא יאמר מחלוקתם במקום ששפך ג' כוסות מים על השמרים ויצא מהם 3½ כוסות

רבינו גרשום

ושמואל אמר אפי' ג' ימים הראשונים ברשות לוקח הוא ואינו יכול לחזור בו משום דחמרא אכתפא דגברי. שנושאין אותו מבית מוכר. שואר כלומר עקר ומפיק טעמו ממנו: אחד שמרי יין. שעוצרין מן היין שלועין ביפ"ם:אמ' רבא דכולי עלמא. בין ת"ק בין אחרים סברי להיכא דרמי תלתא כוזי מיא לתמד ואפיק תלתא לא כלום הוא ומיא בעלמא נינהו משום דלא אשכח אלא כמדתו: על חד דחמרא תלתא מיא:פש ליה פלגא. דאפיק מן חמרא דהוי ליה האי פלגא כוזי (דמיא)משום הכי לאו כלום הוא ומברכין עליו שהכל משו' דעל תלתא בעי' [חד] ולא אשיתא חד ואחרים סברי תלתא עייל מיא ואשכח תלתא ופלגא ותרי ופלגא מן מיא נפיק ותו לא משום א)דבשק דשמרים בלע אותה חציה של מדה ב)כגון מים שנתפזרו אילך ואילך דהשתא פש ליה כוזא חמרא וכוזא בתרי ופלגא כל שכן דחמרא מעליא הוא ומברכין בורא פרי הגפן: ומקשינן להיכא דאשכח יותר מכדי מדתו כלל וכלל מי פליגי: והתנן. גבי מעשר:

א) ואלי צ"ל דכחוזק דשמרים כו'. ב) אולי צ"ל ופלגא כוזא דמיא מתפזר אילך ואילך.

מסורת הש"ס

א) שבת עז· עירובין כט:: ב)צי' מהר"ם דאמריק: ג) רש"א כ"א לפי' ועיין בר"ת: ד) נ"ל ג"כ רש"א: ה) [וע"ע תוס' שבת עז· ד"ה דאמר]:

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה פש להו וכו' דחמרא מעליא כצ"ל ותיבת ופירא נמחק: (ב)ד"ה וביתר וכו' ובכדי מדתו מי לא:(ג) תוס' ד"ה (בא"ד)כלשלשה וכו' והתם לאחר ג' ובקנקן דלוקח אינו חייב באחריותן ובקנקן דמוכר חייב באחריותן כיון דאמר ליה למקפה:(ד) ד"ה וביותר וכו' מחמיר עליו ר' יהודה לעשר(א"כ)תא"מ ונ"ב ס"א ועיקר אי נמי: